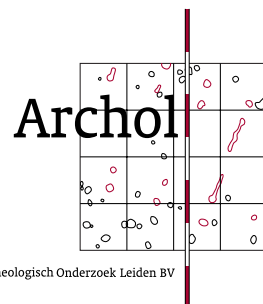

Aanvullend Archeologisch Onderzoek in het plangebied Herkenbosch-Schaapsweg

M. Duurland

Archeologisch Onderzoek Leiden BV

Colofon

Archol Rapport 18

Aanvullend Archeologisch Onderzoek in het plangebied Herkenbosch-Schaapsweg

Uitvoering:	drs. M. Duurland drs. E. Meirsman drs. A. Koster drs. R. van Beek drs. I.M. van Wijk
Contactpersoon opdrachtgever:	P. op den Camp
Auteur:	M. Duurland
Beeldmateriaal:	ing. R. de Leeuwe drs. I.M. van Wijk
Redactie:	drs. R. Jansen drs. S.M. van Roode

Opmaak: Textcetera, Oegstgeest

ISSN 1569-2396

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Topografie en bodem	5
3	Eerder onderzoek en waarnemingen	7
4	Vraagstelling	9
5	Onderzoeksmethode	11
6	Resultaten	13
7	Conclusie, waardering en aanbeveling	23
8	Samenvatting	27
	Literatuur	28

1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Roerdalen heeft Archol (Archeologisch Onderzoek Leiden BV) een Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) uitgevoerd op een aantal percelen waar sportvelden zouden worden aangelegd. Bij het daarvoor noodzakelijke grondverzet konden eventueel aanwezige archeologische resten vernield worden.

Het 7,7 ha grote onderzoeksterrein was gelegen in het buitengebied van Herkenbosch ten noordwesten van de dorpskern. Aan de noord- en zuidzijde werd het begrensd door respectievelijk de Schuttersweg en de Schoolkampsweg, aan de west- en oostzijde door de Hesselderweg en de Schaapsweg. Vlak voor het Aanvullend Archeologisch Onderzoek (AAO) is uitgevoerd, waren de percelen in dit plangebied nog in gebruik als agrarisch bouwland.

Fig. 1

locatie van het plangebied

Dit rapport omvat de beschrijving van de bij het AAO gevolgde werkwijze en de onderzoeksresultaten. Daarnaast wordt voor de aanwezige archeologische resten een waardering gegeven, evenals een aanbeveling voor verder onderzoek of behoud van deze resten.

Datum per procesonderdeel

---

veldwerk	van 11-09-02 tot en met 25-09-02
rapportage	tussen 04-03-2003 en 24-03-2003
Opdrachtgever:	Gemeente Roerdalen
Uitvoerder:	Archol (Archeologisch Onderzoek Leiden BV)
Grondverzet:	W. G. Moermans BV, Geleen
Locatie	Gemeente: Roerdalen
Plaats:	Herkenbosch
Toponiem:	Schoolkamp/Schaapsweg
Kaartblad:	58G
Coördinaten:	201513.0/352522.0; 201916.0/352493.0; 201873.0/352281.0; 201564.0/352320.0; 201574.0/352418.0; 201512.0/352424.0

Tabel 1.1

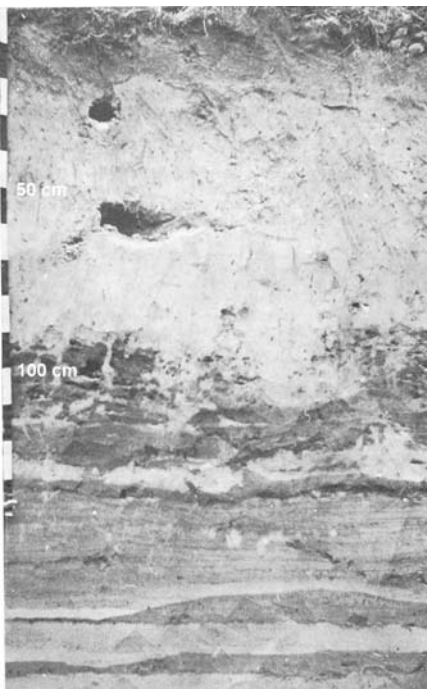
Administratieve gegevens

2 Landschap en Bodemgesteldheid

De onderzoekslocatie is gelegen op zandige terrasafzettingen van de Roer of de Maas uit het midden-weichselien. Vanaf het late Dryas (ca. 11.000 jaar geleden) is plaatselijk zand weggeblazen en opnieuw als dekzandruggen gedeponeerd waardoor het reliëfrijke landschap dat we tegenwoordig kennen ontstaan is.¹ Onduidelijk is of in het plangebied te Herkenbosch ook dekzand is gedeponeerd of dat de bodem geheel uit rivierterrasafzettingen bestaat. In de loop van het holoceen heeft zich in deze zandafzettingen een bodem ontwikkeld die tot de moderpodzolgronden wordt gerekend, en wel in het bijzonder tot de subgroep van de horstpodzolgronden (Y23b).² Deze horstpodzolgronden ontstaan op goed afgewaterde zandgronden die wat lemiger of rijker aan mineralen zijn.

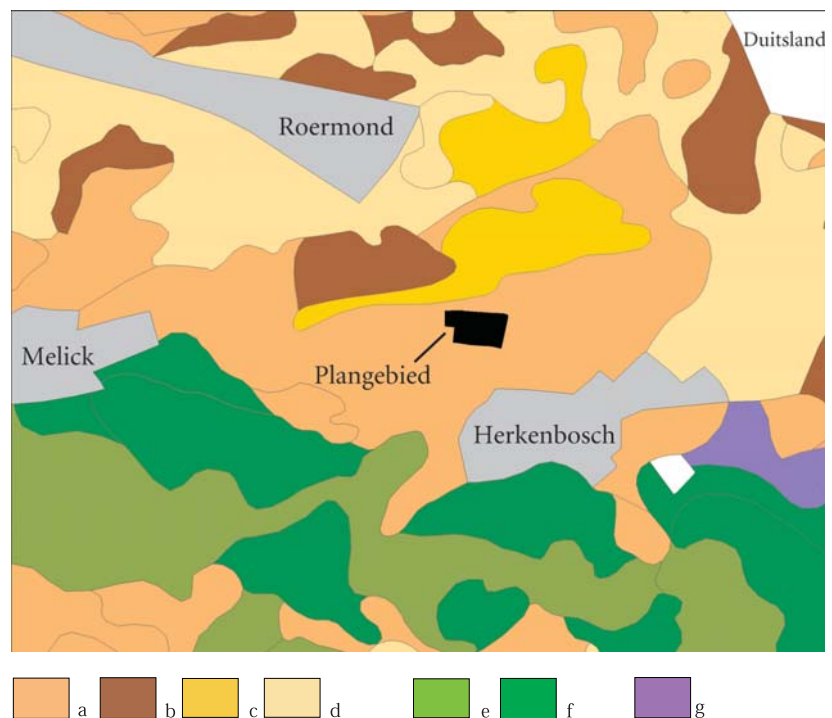
Figuur 2

bodemkaart van de omgeving van Herkenbosch, bewerkt naar Stiboka 1968; Zandige terrasafzettingen en dekzanden, a = moderpodzolgronden, b = humuspodzolgronden, c = associatie van holtpodzolgronden en vorstvaaggronden, d = vorstvaaggronden; kleiige rivierafzettingen, e = jonge rivierklei, f = oude rivierklei; g = veengronden

Figuur 3

ongestoord bodemprofiel van een horstpodzolgrond, naar Stiboka 1968

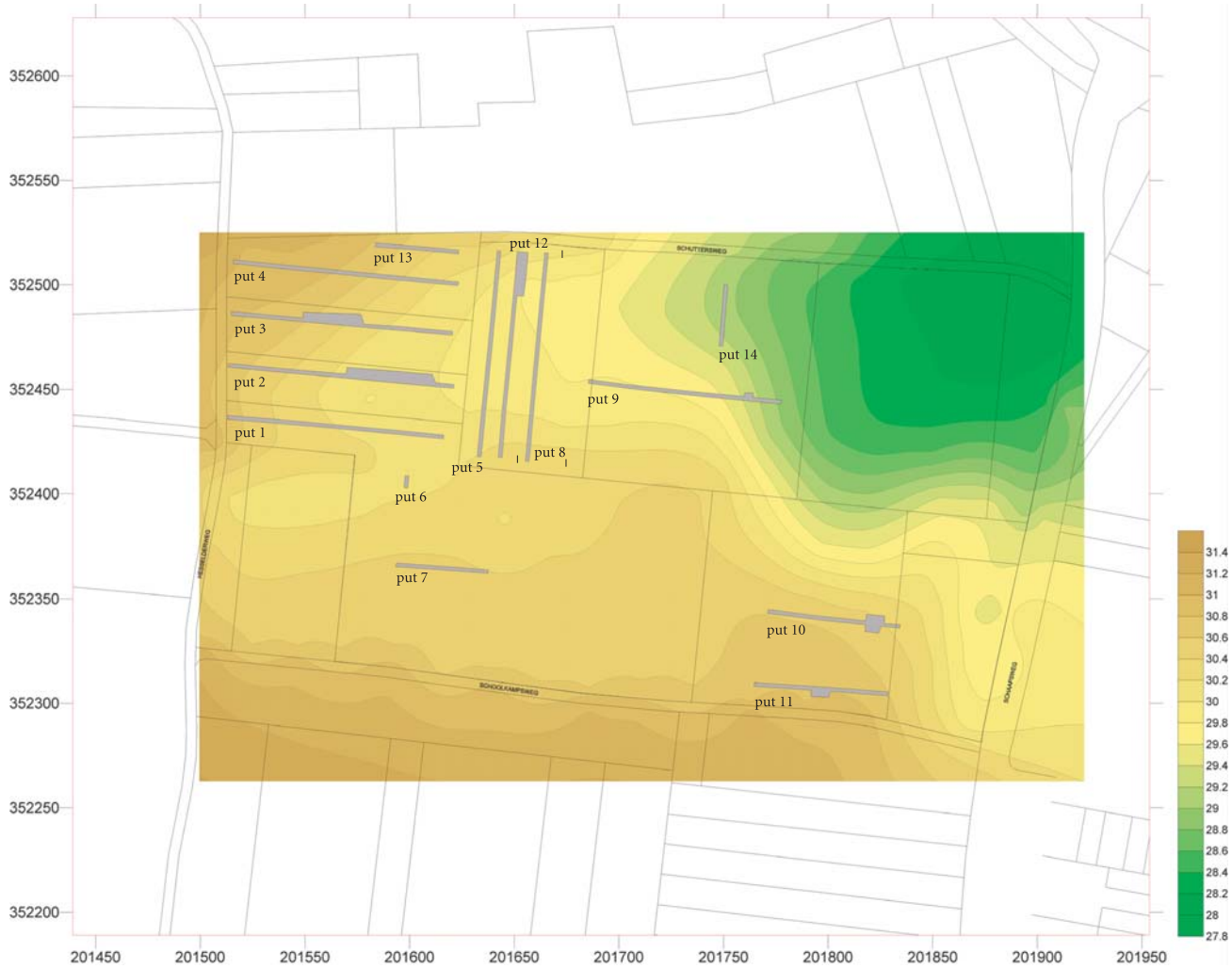
In een ongestoord bodemprofiel komen de verschillende door bodemvorming ontstane horizonten (bodem-“lagen”) in een kenmerkende volgorde voor. Inzicht in deze opeenvolging van horizonten is van belang om te kunnen bepalen of de bodem verstoord is of niet. Een typisch bodemprofiel door een horstpodzolgrond (Y23b) in lemig fijn zand is weergegeven in figuur 3. Bovenop ligt de lemige, donker grijsbruine bouwvoor van ca. 20 cm dik.

De eveneens lemige, donker geelbruine inspoelings- of B-horizont zit tussen de 20 en 60 cm diepte. Deze gaat tussen 60 en 90 cm geleidelijk over in de zwak lemige, bleekgele C-horizont. Vanaf 90 cm komen in deze C-horizont weer sterk lemige, ijzerrijke, roodbruine banden voor van 5 tot 10 cm dik, de banden-B-horizont.

¹ Verhart & Wansleebe (1999, 21-22); deze auteurs baseren zich op een ongepubliceerd geologisch rapport van H. van der Beek (1998).

² Stiboka 1968.

De hoogste delen van het plangebied bevonden zich ten tijde van het AAO langs de zuidrand en de uiterste noordwesthoek van het plangebied op ca. 31 meter +NAP. Midden over het gebied liep een aanvankelijk smalle en ondiepe depressie in het westen, geleidelijk overgaand in een brede en diepere depressie met als laagste punt 27,8 meter +NAP, die in de noord-oosthoek van het terrein gelegen was.

Figuur 4

hoogtelijnenkaart van het onderzoeksgebied met de locatie van de proefsleuven

3 Eerder onderzoek en waarnemingen

Uit de directe omgeving van het plangebied zijn in het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de ROB de volgende waarnemingen bekend:

- 31747; vuursteen werktuigen, o.a. klingen, pijlpunten en een bijl, Paleolithicum-Bronstijd
- 31748; vuursteen bijl en diabaas hamerbijl, Neolithicum
- 31767; vuursteen afslagen en werktuigen, o.a. schrabbers, boren en een bijl, Paleolithicum-Neolithicum; handgevormde aardewerkscherven, late Bronstijd - vroeg-Romeinse tijd
- 31775; vuursteen werktuigen, o.a. pijlpunten, klingen en schrabbers, Neolithicum-Bronstijd
- 33873; drie aardewerkfragmenten, Romeins
- 34740; drie aardewerkfragmenten, laat-middeleeuws

Figuur 5

archis-meldingen rond het onderzoeksgebied (donkergrijs)

Vooruitlopend op de te verwachten grondverzet-werkzaamheden in het plangebied heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., in opdracht van de Gemeente Roerdalen, een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI) uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek zijn in een verslag bekend gemaakt aan de opdrachtgever.³

Bij dit AAI werden verspreid over het hele plangebied in totaal 73 aardewerkfragmenten uit de IJzertijd verzameld. Daarnaast zijn langs de zuidrand van het plangebied twee vuurstenen artefacten uit de steentijd gevonden, evenals zeven vermoedelijk vroeg-middeleeuwse scherven. Op grond van de ruime verspreiding van met name de ijzertijdscherven is het hele plangebied door RAAP als één grote vindplaats geïnterpreteerd.

³ Geraerds 2002.

Bij het aanvullend booronderzoek bleek het grootste deel van het plangebied verstoord te zijn bij de aanleg van aspergevelden. De percelen in de noordwestelijke hoek van het plangebied waren ten tijde van het RAAP-onderzoek niet in gebruik als aspergeveld maar als grasland (in totaal 1,9 ha). Uit de boringen bleek dat deze percelen aanzienlijk minder diep verstoord waren dan de andere percelen in het plangebied die wel als aspergeveld in gebruik waren (zie figuur 6).

4 Doelstelling van het AAO

Het doel van het AAO is als volgt in het plan van aanpak geformuleerd:

- het vaststellen van de aanwezigheid van archeologische resten;
- het vaststellen van de aard van de archeologische resten;
- het vaststellen van de aanwezigheid van grondsporen en structuren en het bepalen van de kwaliteit, de mate van gaafheid, conservering, aard en omvang van deze sporen en structuren;
- het vaststellen van de diepteligging van de grondsporen;
- het bepalen van het karakter, de datering en spreiding van evt. bewoningssporen en indien mogelijk vaststellen of er sprake is van een urnenveld en/of bijbehorende nederzetting uit de late prehistorie of bewoning en/of gebruik uit andere perioden;
- het bepalen van de conserveringsgraad, aard en datering van de verschillende materiaalcategorieën;
- het bepalen van de omvang en datering van de verschillende bewoningsfasen in het gebied;
- het bepalen van de geologische en bodemkundige opbouw van het lokale landschap;
- het vaststellen van bodemverstoringen;
- het doen van een uitspraak over de behoudenswaardigheid van het onderzochte gebied.

5 Onderzoeksmethode

Een door Archol gebruikte methode om een AAO uit te voeren op de zandgronden, bestaat uit het aanleggen van twee meter brede proefsleuven. Deze proefsleuven worden gecontroleerd gegraven tot op een diepte waar de ongestoorde archeologische grondsporen zichtbaar zouden moeten worden. Door de bovengrond machinaal in laagjes te verwijderen kunnen we “losse” vondsten per sectie van 5 m verzamelen. Op de gewenste diepte worden de bodems van de proefsleuven vlak aangelegd en met de schop handmatig nageschaafd om eventuele grondsporen goed zichtbaar te maken. Deze sporen worden vervolgens genummerd, beschreven en op schaal getekend. Een AAO is in principe een verkennend onderzoek; daarom worden slechts enkele geselecteerde sporen gecoupeerd om karakter, conservering en (dateerbaar) vondstmateriaal te kunnen vaststellen. De coupes van deze sporen worden afzonderlijk getekend en gefotografeerd. Uit sporen die daar wat betreft vulling aanleiding toe geven, worden botanische monsters genomen om vast te kunnen stellen of er nog organische resten in de overige sporen verwacht kunnen worden. Dit is van belang voor het plannen van een eventueel vervolgonderzoek.

Om een beter inzicht te krijgen in de opbouw van lagen en verstoringen op het terrein worden in iedere proefsleuf om de 20 m stukjes sleufwand van 1m breed handmatig met de schop afgestoken. De zo ontstane profieltjes kunnen dan worden getekend en gefotografeerd.⁴

Figuur 6

deelgebieden binnen het onderzoeksgebied;
a = deelgebied A (grasland),
b = deelgebied B (akkerpercelen,
overwegend aspergevelden)

5.1 Het onderzoek te Herkenbosch

Omdat de percelen in het plangebied een verschillende mate van verstoring hadden, is vooraf besloten de percelen ook met een verschillende mate van intensiteit te onderzoeken. Het plangebied is daarom in twee deelgebieden opgedeeld.

⁴ Bij een eenvoudige bodemopbouw volstaat deze tussenafstand ruimschoots. Bij een complexere stratigrafie zal de tussenafstand verkleind moeten worden.

Deelgebied A bestond uit de bij elkaar 1,9 ha omvattende graspercelen in de noordoosthoek van het plangebied (zie figuur 6). Omdat uit het booronderzoek bleek dat deze percelen minder diep verstoord waren dan de overige en we hier dus de grootste kans zouden hebben om ongestoorde sporen aan te treffen, is besloten dit deel het meest intensief te onderzoeken. Vooraf is hier 1200 vierkante meter aan proefsleuf gepland wat overeenkomt met 600 m proefsleuf van 2 m breed.

Deelgebied B werd gevormd door de rest van het plangebied en besloeg 5,8 ha. Het bestond uit akkerpercelen die op het moment van onderzoek of daarvoor al, hoofdzakelijk als aspergevelden in gebruik waren. Omdat deze percelen blijkens het booronderzoek bij de aanleg van de asperge-bedden verstoord zijn werden deze minder intensief onderzocht. Net als in deel gebied A is hier vooraf 1200 vierkante meter aan proefsleuf gepland, zij het over een veel groter oppervlak verspreid. Het doel van deze proefsleuven is vooral te onderzoeken of er hier nog minder diep verstoorde percelen te vinden zijn die eventueel archeologische resten herbergen.

6 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten in eerste instantie per deelgebied behandeld. Daarbij komen de mate van verstoring, de sporen en de vondsten aan bod.

6.1 Deelgebied A

In deelgebied A zijn acht proefsleuven aangelegd, te weten de sleuven met putnummers 1, 2, 3, 4, 5, 8, 12 en 13.

Bij aanleg van de eerste proefsleuf (sleuf 1) werd al snel duidelijk dat het perceel nauwelijks verstoord was. Het eerste profiel aan de uiterste westzijde van de proefsleuf hebben we wat dieper uitgegraven om de bodemopbouw beter te kunnen onderzoeken (figuur 7). Dit profiel bleek inderdaad overeen te komen met dat van een ongestoorde horstpodzolbodem (zie figuur 2). Verder door de proefsleuf bleef het beeld hetzelfde: onder een 30-35 cm dikke bouwvoor zat een nog goed bewaarde B-horizont. Op ongeveer 55 cm diepte ging deze geleidelijk over in de C-horizont. Ook de andere proefsleuven in het deelgebied A lieten eenzelfde bodemopbouw zien. Als representatief profiel voor deelgebied A is hier in figuur 8 een profiel uit proefsleuf 1 weergegeven.

Figuur 7

verdiept profiel aan de uiterste westzijde van put 1; met
1 = bouwvoor,
2 = B-horizont,
3 = C-horizont,
4 = verstoring,
5 = bovenste leem-inspoelingsband van de banden-B-horizont

Figuur 8

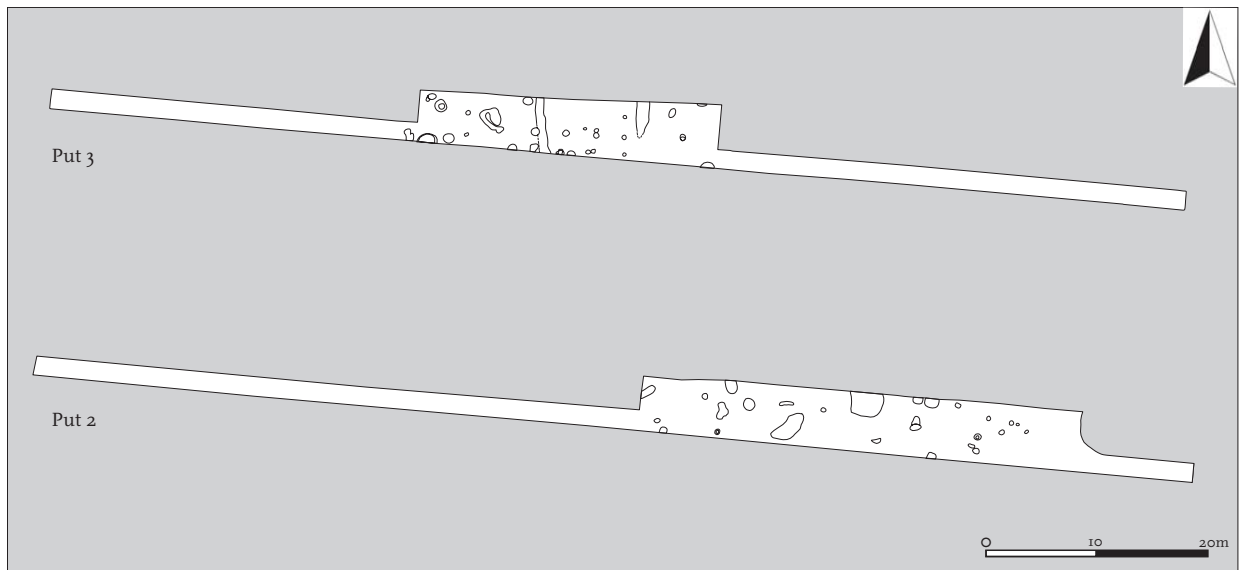
profiel in put 1, op 60 m
vanaf het westen; met

- 1 = bouwvoor,
- 2 = B-horizont,
- 3 = C-horizont

Verspreid over het deelgebied werden archeologische grondsporen opgetekend. Door verbruining en homogenisatie kwamen de vullingen van deze sporen wat kleur en textuur betreft sterk overeen met die van de B-horizont. Daardoor werden de sporen over het algemeen pas zichtbaar op de overgang van de bruine B- naar de gele C-horizont: de proefsleuven zijn dus ook op deze diepte aangelegd. Ook op deze diepte bleef het in veel gevallen onduidelijk of we nu met een echt grondspoor of een resterend vlekje van de B-horizont te maken hadden.

Een tweetal vermoedelijke paalsporen zat vlak bij elkaar aan de uiterste westkant van put 1. Op 30 m vanaf het westen leek een noord-zuid lopend greppel van ca. 1 m breed te zijn aangesneden, mogelijk gaat het hier echter om een natuurlijke verkleuring. In put 8 en 12 zijn respectievelijk 14 en 13 verkleuringen opgetekend waarvan onduidelijk is of het nu grondsporen zijn of natuurlijke verkleuringen. In de putten 4, 5 en 13 zijn buiten recente verstoringen geen archeologische sporen aangetroffen. In de putten 4 en 5 is het vlak wel iets hoger aangelegd dan in de andere putten van deelgebied A, te weten onderin de B-horizont in plaats van op de overgang met de C-horizont. Duidelijke sporen zouden ook op dit niveau zichtbaar moeten zijn. Het is echter niet uitgesloten dat enkele spoortjes hier gemist zijn.

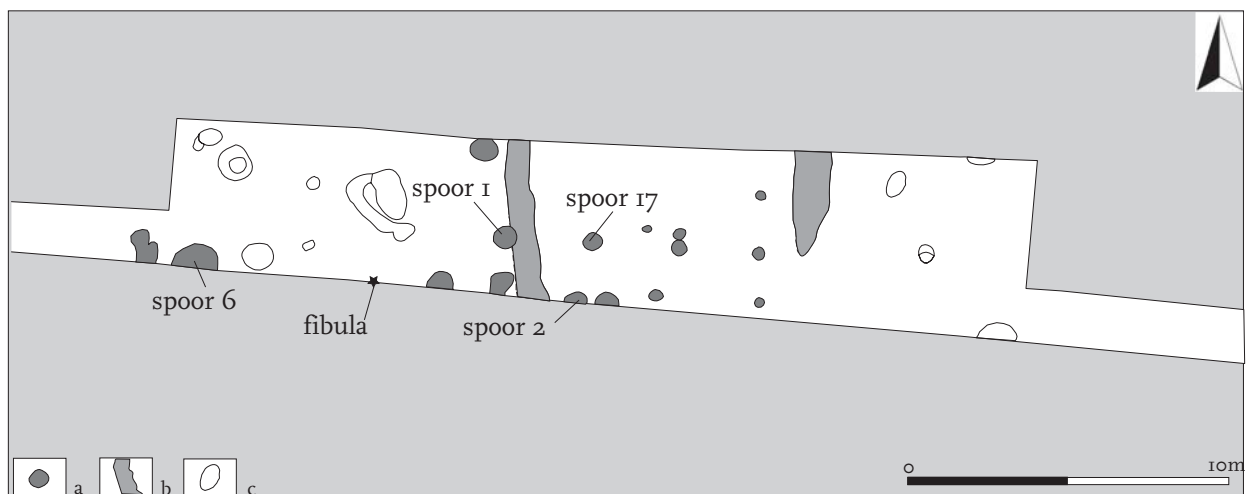

Figuur 9
putten 2 en 3

De meeste sporen zijn aangetroffen in de putten 2 en 3 (figuur 9). In deze putten is dan ook met uitbreidingen geprobeerd een beter inzicht te krijgen in de structuren. Met name in put 3 werd een duidelijke configuratie van palen zichtbaar (figuren 10 en 11). Uit twee paalsporen (sporen 1 en 17) kwamen bij het aanleggen van het vlak ijzertijdscherven te voorschijn. Bij het opschaven van profiel 3 gelegen ter hoogte van de paalstructuur, is op de grens van de bouwvoor met de B-horizont zelfs een fragment van een mantelspeld (fibula) gevonden (figuur 12). Omdat het slechts het beugeldeel met twee windingen van de veerrol betreft is een toewijzing aan een bepaald type niet mogelijk. De zeer dunne uitvoering van de beugel maakt het waarschijnlijk dat deze fibula in de IJzertijd, of helemaal aan het begin van de Romeinse tijd te dateren is.⁵

Figuur 10
spoorconcentratie in put 3;
a = paalsporen en kuilen,
b = greppels,
c = verkleuringen waarvan onzeker is
of het ook echt sporen betreft

Het lijkt er dus op dat we hier met één of meer gebouwen (spiekers of huizen) uit de IJzertijd of het begin van de Romeinse tijd van doen hebben (800 voor Chr. - 25 na Chr.).

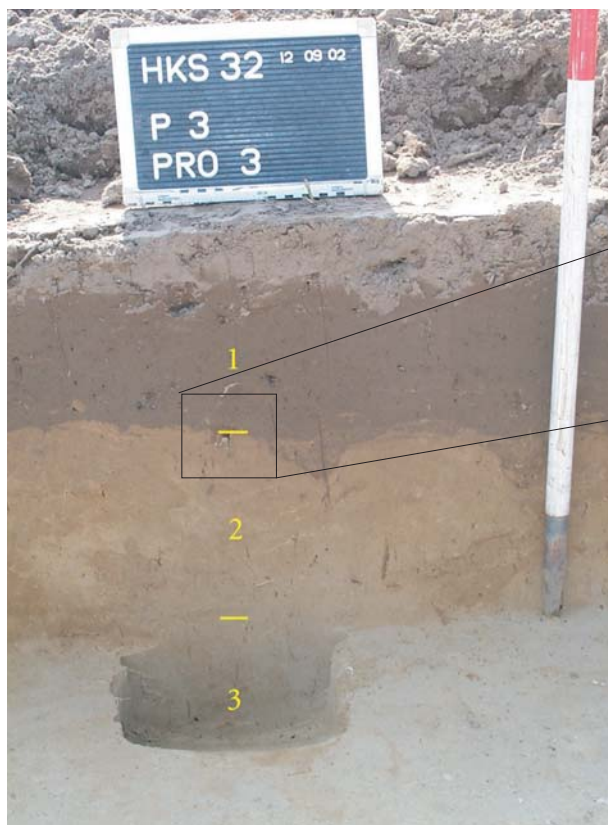

⁵ Romeinse mantelspelden (fibulae) zijn in de regel wat robuuster uitgevoerd. Ook het feit dat verder geen enkele Romeinse vondst is gedaan in het plangebied pleit voor een datering in de IJzertijd.

Figuur 11

uitbreiding van put 3 met spoorconcentratie, gefotografeerd vanuit het oosten

Figuur 12

fibula-fragment en vondstlocatie in profiel 3 in put 3

Enkele van de paalsporen in put 3 zijn gecoupeerd. Ook nu bleken de vullingen vrij schoon: ze waren nauwelijks humeuzer dan de ondergrond en er zat geen houtskool of aardewerk in. Een opvallend kenmerk dat de spoorvullingen onderscheidt, bestaat uit de talrijke uitgebleekte wortel- of wormgangetjes die als een wirwar van witte kriebeltjes in de bruine matrix zichtbaar zijn (figuur 13). Van de paalsporen resteerde over het algemeen nog een aanzienlijk deel in de coupes: ze waren tot in de harde leeminspoelingslaag (de bovenkant van de banden B-horizont) ingegraven.⁶

Figuur 13

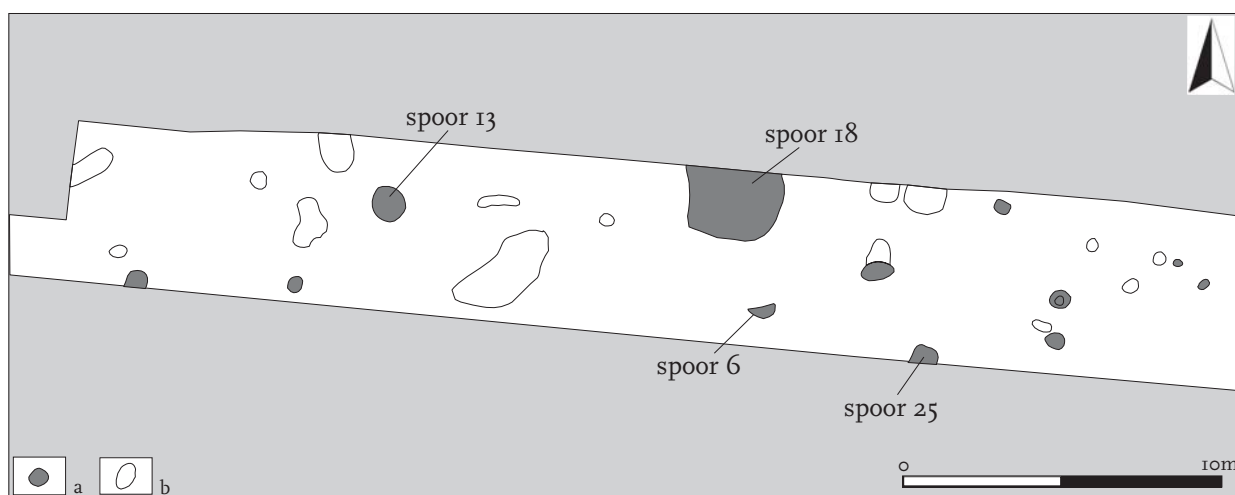
coupe door spoor 2 in put 3 met onderin de leem-inspoelingslaag

In put 2 zijn ook paalsporen opgetekend die vermoedelijk uit de IJzertijd dateren (figuur 14 en 15). Er was hier echter ondanks de put-uitbreiding die we maakten geen structuur te herkennen. De paalsporen lijken ook hier tot in de harde leeminspoelingslaag te reiken als we af mogen gaan op het gecoupeerde spoor 25 (figuur 16). Een grote verkleuring (spoor 18) waarvan in eerste instantie onduidelijk was of het een grondspoor of een natuurlijke verkleuring betrof, is gecoupeerd. Het bleek inderdaad een grondspoor (kuil) te zijn. Hieruit volgt dat meerdere van de grote verkleuringen die natuurlijk aandoen, in werkelijkheid ook kuilen kunnen zijn. Een kuiltje met een afwijkende vulling is gecoupeerd in put 2 (spoor 13). Hier was de vulling duidelijk grijzer dan die van de andere sporen en bevatte het ook wat zeer fijn houtskool.

Figuur 14

spoorconcentratie in put 2;
a = paalsporen en kuilen,
b = verkleuringen waarvan onzeker is of het ook echt sporen betreft

⁶ Hieruit blijkt dat de bovenkant van de banden-B-horizont zich al voor de IJzertijd ontwikkeld moet hebben.

Figuur 16 (links)
coupe door spoor 25 in put 2 met
onderin de leem-inspoelingslaag

Figuur 15 (onder)
uitbreiding van put 2 met spoorconcentratie,
gefotografeerd vanuit het oosten

Helemaal afwijkend was het zeer houtskoolrijke kuiltje (spoor 6) dat direct onder de bouwvoor werd aangesneden (zie figuur 16). Een grotere kuil met eenzelfde houtskoolvulling werd in put 12 aan de oostzijde van deelgebied A blootgelegd (spoor 14). Hier was aan het roodgegloeide zand direct onder de houtskool af te leiden dat het houtskool nog gloeiend in de kuil is geworpen of dat het hout daar zelfs in situ is verkoold (figuur 17). Over de functie van deze kuilen bestaat geen duidelijkheid, mogelijk zijn ze bedoeld om houtskool te fabriceren door hout uit te gloeien. Hoewel er geen dateerbaar materiaal in deze kuilen werd gevonden, is het gezien de “vers” uitzijende houtskoolbrokjes, de relatief zwakke bioturbatie en het feit dat de kuilen direct onder de bouwvoor goed zichtbaar waren, onwaarschijnlijk dat ze in de prehistorie te situeren zijn. Een post-middeleeuwse datering ligt voor de hand.

Figuur 17 (links)
coupe door houtskoolrijke kuil,
spoor 14 in put 12

6.2 Deelgebied B

In deelgebied B zijn zes proefsleuven aangelegd, te weten de sleuven met putnummers 6, 7, 9, 10, 11 en 14. Het deelgebied bestond uit verschillende akkers die elk ook een verschillende mate van verstoring hadden.

Twee grote asperge-akkers besloegen samen 5,3 ha. De zuidelijke asperge-akker waar de putten 6 en 7 zijn aangelegd bleek zeer zwaar verstoord te zijn. Tot meer dan 1,2 meter diepte was de bodem omgewoeld voor de aspergeteelt (figuur 18). Verder onderzoek op deze akker met een oppervlak van ca. 2,8 ha had weinig zin. Op de noordelijke asperge-akker met een oppervlakte van 2,5 ha zijn de putten 9 en 14 aangelegd. Deze akker bleek minder diep verstoord te zijn. Tot 0,7 m diepte was de bodem omgewoeld, de aspergewortels reikten echter nog eens 15-20 cm dieper zodat het niet mogelijk was een leesbaar vlak aan te leggen boven 0,8-0,9 m diepte. Hoewel in put 9 de mogelijke restanten van in totaal elf grondsporen zijn aangetroffen, was het akkerperceel toch te diep verstoord om complete gebouw-plattegronden te kunnen vinden. In put 14 werden in het geheel geen sporen aangetroffen.

In de zuidoosthoek van het plangebied bleek een smal perceel met een oppervlak van 0,5 ha te liggen waarop resten van graanhalmen stonden. Omdat de mogelijkheid bestond dat dit perceel nooit voor aspergeteelt gebruikt was, is hier op het hoger gelegen deel een proefsleuf dwars over het perceel aangelegd (put 10). De bodem bleek hier inderdaad weinig verstoord te zijn: het bodemprofiel had dezelfde opbouw en dus ook dezelfde geringe mate van verstoring als deelgebied A en er bleken zelfs vermoedelijke sporen te zitten (figuur 19 en 20). Daarop is 30 m verder naar het zuiden een tweede proefsleuf dwars op het perceel aangelegd (put 11) en zijn in beide proefsleuven uitbreidingen gemaakt om een beter inzicht te krijgen in de spoorconcentraties. Helaas werd in geen van de uitbreidingen een structuur zichtbaar en het lijkt er op dat een groot deel van de in totaal 27 sporen die in de putten 10 en 11 zijn opgetekend, een natuurlijke oorsprong hebben (figuur 21). Zeker niet natuurlijk was een 35 cm diep greppeltje (spoor 13 in put 11) dat in noordelijke richting de helling afliiep. In de 30 meter zuidelijker gelegen put 10 zijn we deze greppel echter niet meer tegengekomen. Over de datering van dit greppeltje is niets bekend omdat vondsten uit dit spoor ontbreken. Afgezien van twee onbewerkte vuursteenbrokjes, zijn in de putten 10 en 11 geen aardewerkfragmenten of andere artefacten aangetroffen.

Figuur 18

profiel 2 in put 7 met sterk verstoorde bodem

Figuur 19

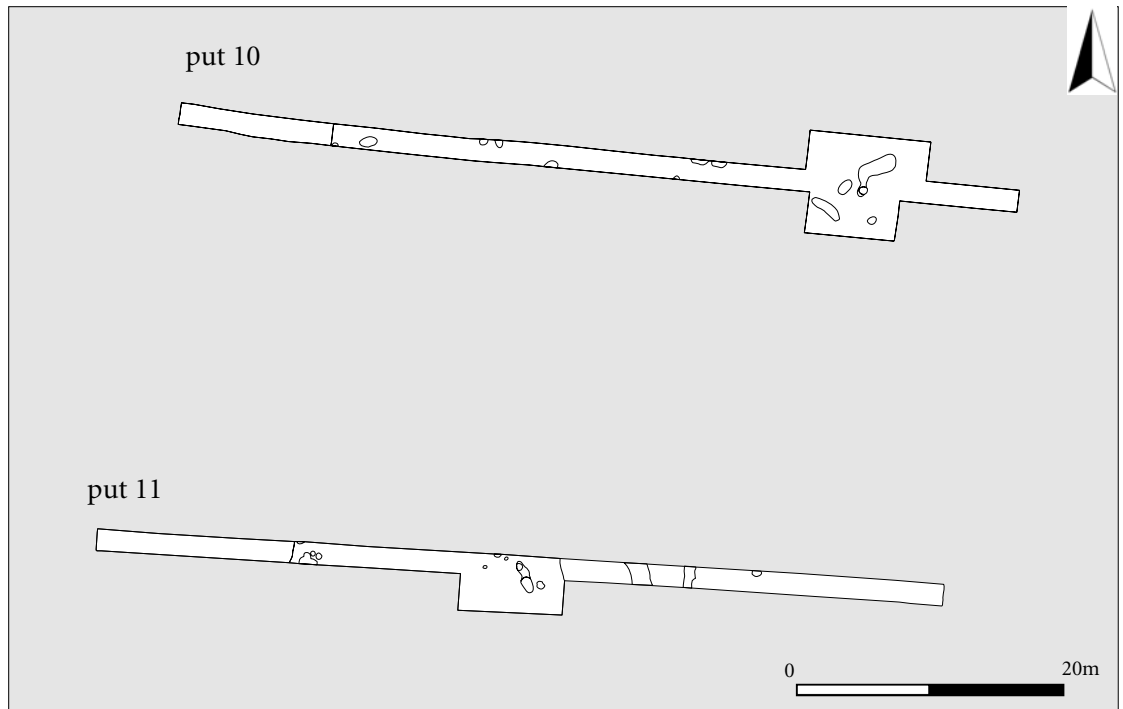
profiel 2 in put 10, op ca. 11 m vanaf het westen; links van en recht onder het verdiepte kuiltje is het sterk verstoorde aspergeveld te zien, rechts daarvan het nauwelijks verstoorde graanakker

Figuur 20

westdeel van put 11 gefotografeerd vanuit het oosten; achter de jalon het verstoorde aspergeveld, voor de jalon het nauwelijks verstoorde graanakker met mogelijke sporen

Figuur 21
putten 10 en 11

Duidelijk is gebleken dat het plangebied in verschillende mate verstoord is. Omdat Deelgebied B sterk verstoord bleek, hebben we in dit deelgebied minder vierkante meters aan proefsleuven aangelegd dan in eerste instantie gepland was, namelijk 665 in plaats van 1200 vierkante meter. In deelgebied A hebben we juist, omdat hier veel sporen zijn aangetroffen, een groter oppervlak opengelegd: 1805 in plaats van 1200 vierkante meter. In totaal is op het gehele plangebied dus 2470 vierkante meter aan proefsleuven en uitbreidingen aangelegd.

7 Conclusie, waardering en aanbeveling

Deelgebied B is grotendeels verstoord. Een nagenoeg onverstoord perceel binnen deelgebied B is met twee proefsleuven en enkele kleine uitbreidingen onderzocht (putten 10 en 11). Hoewel de omstandigheden voor het aantreffen van grondsporen hier relatief gunstig waren, zijn hier geen overtuigende archeologische sporen aangetroffen. Van bewoning of andere menselijke activiteiten die sporen na zouden kunnen laten zijn, mede gezien het zeer geringe aantal artefacten dat bij de aanleg van de proefsleuven is aangetroffen, hier dan ook geen aanwijzingen. Verder archeologisch onderzoek of fysieke bescherming is in deelgebied B daarom niet nodig.

Deelgebied A blijkt nauwelijks verstoord te zijn: alleen de bovenste 30-35 cm is door ploegen omgewoeld. In het midden van dit deelgebied is ter hoogte van de putten 2 en 3 een concentratie grondsporen aangetroffen. Met name in put 3 was een duidelijke configuratie van paalsporen te zien, welke aan één of meer gebouwen toebehoren, waarvan type en functie vooralsnog niet duidelijk is.⁷ Het relevante vondstmateriaal dat in enkele van deze sporen en in de bouwvoor erboven gevonden is, bestaat hoofdzakelijk uit handgevoemd aardewerk. Uit de kleine wandfragmenten die gevonden zijn kunnen echter geen aardewerktypen afgeleid worden. Dit aardewerk zal in de IJzertijd en eventueel het begin van de Romeinse tijd te dateren zijn. De fragmenten die verschaald zijn met kwartsbrokjes zullen, zeker als zij ook besmeten zijn, waarschijnlijk uit de vroege IJzertijd of het begin van de midden-IJzertijd stammen.⁸ Met bewoning tot in de vroeg-Romeinse tijd moet rekening gehouden worden. In de overige proefsleuven van deelgebied A zijn geen overtuigende archeologische sporen aangetroffen. Wel zijn ook in deze putten aardewerkfragmenten uit de IJzertijd aangetroffen in de bouwvoor (zie bijlage 1).

Archeologische vindplaatsen worden gewaardeerd aan de hand van richtlijnen die door de ROB zijn opgesteld.⁹ Daarbij wordt aan de hand van verschillende parameters een waardeoordeel gegeven. De voor het deelgebied A relevante parameters zijn als volgt gewaardeerd.

Fysieke kwaliteit: gaafheid en conservering:

Hoewel deelgebied A nauwelijks is verstoord, scoort dit wat conservering betreft laag omdat in de zandige bodem van het plangebied organisch materiaal boven de grondwaterspiegel niet bewaard blijft.

Een verder negatief aspect van de bodem in het plangebied is de bodemvorming die er toe heeft geleid dat sporen zijn vervaagd en een B-horizont heeft kunnen ontstaan die de sporen maskeert. Hierdoor worden sporen, hoewel ze niet diep verstoord zijn, pas op een zekere diepte zichtbaar. Ondiep ingegraven sporen kunnen zelfs in hun geheel aan de aandacht ontsnappen waardoor deze bodemvorming, opgravings-technisch gezien, voor vage sporen nagenoeg dezelfde gevolgen heeft als diepploegen.

7 Om dit te onderzoeken zou de proefsleuf nog meer verbreed moeten worden. Dit valt echter buiten de opzet van een AAO.

8 In Zuid- en Midden-Limburg blijft verschralling met kwarts vrij algemeen gedurende de vroege IJzertijd; conform Van den Broeke 1991.

9 In handboek van ROB-specificaties - juni 1998, hoofdstuk 2 (selectie).

Inhoudelijke kwaliteit: zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde en representativiteit:

De zeldzaamheid heeft een middelhoge score gekregen omdat er vanuit gegaan mag worden dat er in Midden-Limburg een aanzienlijk aantal ijzertijdnederzettingen geweest is. Het is echter de vraag in hoeverre de resten van deze nederzettingen nog voldoende bewaard zijn gezien de aspergeteelt in deze streek.

De informatiewaarde van de nederzetting in deelgebied A is hoog. In Zuid-Nederland zijn weliswaar vrij veel ijzertijdnederzettingen onderzocht, maar dit kan dit niet gezegd worden voor Zuid- en Midden-Limburg. In Midden-Limburg is onderzoek naar ijzertijdnederzettingen met name van belang omdat het een geografische schakel vormt tussen het dekzandgebied van Noord-Brabant en het lössgebied van Zuid-Limburg. Volgens Roymans (1996) bestonden in de ijzertijdsamenlevingen van het zandgebied enerzijds en het lössgebied anderzijds verschillende ideeën over vee en veehouderij. Deze opvattingen weerspiegelen zich in de huisplattegronden: op de zandgronden leefden vee en mens namelijk onder één dak.¹⁰ Dit is terug te vinden in de huisplattegronden, waarin ook een staldeel herkenbaar is. Deze vindplaats in Midden-Limburg, die sporen van meerdere structuren bevat, kan dan ook meer licht werpen op ijzertijdnederzettingen op de zandgronden.

De ensemblewaarde en representativiteit tenslotte zijn middelmatig.

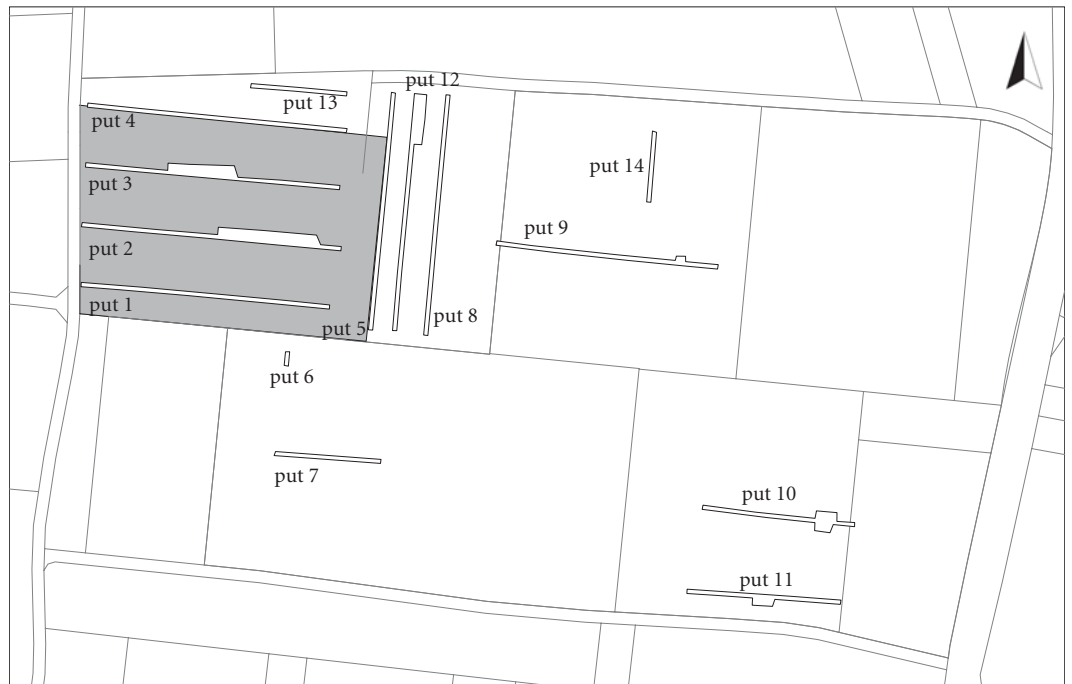
Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	nvt		
	Herinnering	nvt		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		+	
	Conservering			+
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid		+	
	Informatiewaarde	+		
	Ensemblewaarde		+	
	Representativiteit		+	

Vooral gezien de hoge informatiewaarde verdient het aanbeveling de grondsporen binnen deelgebied A fysiek te beschermen. Omdat we ervan uit moeten gaan dat ook tussen de proefsleuven sporen aanwezig zijn, zal een wat ruimer gebied rondom de sporenconcentratie die in de putten 2 en 3 is aangetroffen beschermd moeten worden. Waarschijnlijk liggen hier één of meer ijzertijd-erven bestaande uit boerderijen, bijgebouwen en mogelijk waterputten.

¹⁰ Contra Van Hoof 2002, die een geleidelijke overgang van huisbouwtradities tussen Denemarken en de Seine voorstaat.

In figuur 22 is het door ons voorgestelde gebied weergegeven dat bescherming behoeft. Het wordt ingesloten door de putten 4 en 5, die beiden geen sporen meer hebben opgeleverd.

Figuur 22
het voor fysieke
bescherming
voorgestelde gebied

8 Samenvatting

In het 7,7 ha grote plangebied Herkenbosch-Schaapsweg is door Archol in september 2002 een AAO uitgevoerd. Het grootste deel van het plangebied bleek te zijn verstoord bij de aanleg van aspergevelden. In de noordwesthoek van het plangebied bevond zich een 1,9 ha groot grasland dat nauwelijks verstoord was. In het centrum van dit onverstoorde terrein werden grondsporen en artefacten uit de IJzertijd en/of vroeg-Romeinse tijd aangetroffen. Aanbevolen is om een ca. 1 ha groot gebied rond deze sporen te beschermen door het in te passen binnen de bouwplannen of vlakdekkend op te graven als bescherming niet mogelijk mocht blijken.

Literatuur

- Beek, H. van der, 1998: *Geologische kaart van de Roerstreek* (ongepubliceerd intern rapport).
- Broeke, P.W. van den, 1991: Nederzettingen uit de late bronstijd in Zuid-Nederland, in: Fokkens, H. / N. Roymans (red.): *Nederzettingen uit de bronstijd en de vroege ijzertijd in de lage landen*, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 13), 193-211.
- Geraerds, 2002: plangebied Schaapsweg, gemeente Roerdalen; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1). Raap-notitie 97.
- Hoof, L.G.L. van, 2002: 'En zij begroeven zich een huis': structuur en levensloop van een ijzertijderf in de Zuid-Limburgse lösszone, in: H. Fokkens en R. Jansen (red.): *2000 jaar bewoningsdynamiek. Brons- en ijzertijdbewoning in het Maas-Demer-Scheldegebied*, Leiden, 71-91.
- Roymans, N. 1996, The sword or the plough: regional dynamics in the romanisation of Belgic Gaul and the Rhineland area, in: N. Roymans (red.): *From the sword to the plough: three studies on the earliest Romanisation of Northern Gaul*, Amsterdam (Amsterdam Archaeological Studies 1), 9-126.
- Stiboka, 1968: *Bodemkaart van Nederland*, 1:50.000, blad 58 Oost, Stiboka, Wageningen.
- Verhart, L.B.M. & M. Wansleeben 1999: *Bouwen op een verleden. Een aanvullend archeologisch onderzoek voor het bedrijvenpark Keulse Baan-zuid, gemeente Roermond*, Leiden.